

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

มาเลเซียกับการเป็นศูนย์กลางการเงินโลกอิสลาม

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬณี ตันติกุลานันท์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประเภทนักวิจัยรุ่นใหม่ ประจำปีงบประมาณ 2560

พ.ศ. 2562

บทคัดย่อ

งานวิจัย “มาเลเซียกับการเป็นศูนย์กลางการเงินโลกอิสลาม” ต้องการศึกษานโยบายการเงินอิสลามในมาเลเซียตั้งแต่สมัยของมหัศจรรย์มาจนสมัยอับดุลลอฮ์ บะดาวี และนาญิบ รอซาก และบทบาทที่เปลี่ยนแปลงไปของรัฐบาลในภาคการเงินดังกล่าวหลังการปฏิรูปภาคเศรษฐกิจจากวิกฤติเศรษฐกิจเอเชีย ค.ศ. 1997-98 ทั้งนี้ งานวิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ และอธิบายในลักษณะ inside-out โดยเชื่อมโยงภาคการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ และภาคการเงินไร้ดอกเบี้ยภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจการเมือง โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์เอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิเป็นสำคัญ

ผลการศึกษาพบว่า นโยบายทางการเงินภายใต้รัฐบาลในประเทศมีผลอย่างมากต่อการเจริญเติบโตของภาคการเงินอิสลามผ่านแนวคิดอิสลามานูมานูวัตร์ที่ปรากฏชัดในสมัยมหาริซและอิสลามานูวัตร์ยังถูกสืบทอดสู่ผู้นำอัมโนรุ่นหลังอีกด้วย ทั้งนี้ ข้อสังเกตสำคัญประการหนึ่ง คือ ผู้นำในแต่ละยุคสมัยจะนำเอาแนวคิดอิสลามมาปรับใช้ตามความเข้มข้นของสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น โดยเฉพาะเมื่ออัมโนและพรรคแนวร่วมแห่งชาติสูญเสียคะแนนนิยมและนำมาสู่การใช้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจที่ให้สิทธิพิเศษแก่ชาวมุสิบัตร์ จนทำให้ทุนนิยมและชาตินิยมถูกหลอมรวมเข้าไว้ด้วยกันโดยมีระบอบอำนาจนิยมเป็นปัจจัยเอื้อให้รัฐสามารถแทรกแซงการทำงานของตลาดจนสร้างความแข็งแกร่งให้ภาคการเงินอิสลามและนำมาใช้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ สำหรับปัจจัยภายนอกประเทศ โดยเฉพาะจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางมีผลอย่างมากต่อการพัฒนาภาคการเงินอิสลามของมาเลเซียในระยะแรกเริ่ม โดยเฉพาะจากองค์การความร่วมมืออิสลามที่ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและความรู้เกี่ยวกับสถาบันการเงินอิสลามโดยมีศาสนาเป็นตัวกลางเชื่อมความสัมพันธ์ ความร่วมมือที่เกิดขึ้นนี้ยังช่วยเสริมสร้างบทบาทแก่มาเลเซียในเวทีระดับนานาชาติด้วย นอกจากนี้ การเปิดเสรีทางการค้าเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงภาคการเงินอิสลามเข้ากับภาคเศรษฐกิจที่กำลังเติบโต นั่นคืออุตสาหกรรมฮาลาล รวมถึงขยายตลาดประกันภัยอิสลามและตลาดศุภกัญชงทั้งในประเทศและภายนอกภูมิภาค

ด้านบทบาทของรัฐต่อการผลักดันภาคการเงินอิสลามหลังวิกฤติเศรษฐกิจเอเชียพบว่าแตกต่างจากช่วงระยะเวลาในสมัยของมหัศจรรย์ที่รัฐมีอำนาจทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ของตลาด วางรากฐานทางด้านสถาบัน พัฒนานวัตกรรม และเป็นผู้ประกอบการ แต่ทั้งนี้ในห้วงเวลาดังกล่าวรัฐยังมิได้แสดงถึงอำนาจและอิทธิพลในการครอบงำตลาดและในขณะนั้นตลาดก็ยังไม่ได้เปิดออกสู่ภายนอกมากนัก ทว่าภายหลังการปฏิรูปโครงสร้างภาคเศรษฐกิจพบว่าอำนาจและบทบาทของรัฐได้เปลี่ยนแปลงไปสู่ทุนนิยมโดยรัฐซึ่งสวนทางกับการประกาศเปิดเสรี โดยเฉพาะเมื่อรัฐกลายเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ในภาคการเงินอิสลามและเข้าถือหุ้นในธนาคารอิสลามและธนาคารพาณิชย์แบบปกติจำนวนมากจนทำให้เส้นทางของภาคการเงินทั้ง 2 ระบบมาบรรจบภายใต้อำนาจของ Government-linked Companies (GLCs) และ Government Linked Investment Companies (GLICs) ที่สำคัญกว่านั้น ในช่วงเวลาดังกล่าว GLICs และ GLCs ยังเป็นผู้ส่งเสริมการขยายตัวของสถาบันการเงินอิสลามจากการระดมทุนเพื่อใช้ในโครงการกิจการของรัฐจากการออกตราสารศุภกัญชงและส่งเสริมการออกไปลงทุนภายนอกภูมิภาค จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าลักษณะทุน

นิยมโดยรัฐในช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจเอเชียเป็นผลพวงจากแนวคิดอิสลามานูวัตร์ที่รัฐบาลอัมโนนำมาใช้กระชับอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจผ่าน GLICs และ GLCs อย่างไรก็ดี แม้การพัฒนาภาคการเงินอิสลามของมาเลเซียจะแฝงไว้ด้วยผลประโยชน์ทางการเมือง ทว่าภาพที่ปรากฏได้ตอกย้ำให้เห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศสามารถดำเนินควบคู่และสอดคล้องกับหลักการศาสนาได้อย่างดีเยี่ยม และการก้าวขึ้นเป็นผู้นำในตลาดการเงินอิสลามของมาเลเซียที่รัฐบาลยังคงเป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ